

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 4, 2021 | 29.04.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.4.200](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.200)

УДК 658.586

Р. К. Федоров,
аспірант, ДВНЗ "Ужгородський національний університет", м. Ужгород, Україна
ORCID ID: 0000-0001-7399-4761

СТАН ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ В УКРАЇНІ

R. Fedorov
Postgraduate student, Uzhgorod National university, Uzhgorod, Ukraine

STATE AND MAIN DIRECTIONS OF STARTUP DEVELOPMENT IN UKRAINE

В статті розглянуто сьогоденний стан та основні напрями розвитку стартапів в Україні. Категорія «стартап» є відносно новою у використанні в економіці. Стартап може бути визначений у різні способи, що також є метою написання даного наукового дослідження. Економічні дефініції «підприємець», «підприємництво» та «стартап» мають спільні риси, але відрізняються за своєю економічною сутністю. Розвиток стартапів в Україні є актуальною, багатогранною темою для вивчення економістами-теоретиками та практиками.

The birth of the "knowledge-based economy" has led to the emergence of a new type of active entrepreneur who uses new technologies, innovations and advanced advances in science, which, together with economic tools, commercializes them. If we analyze the changes that have occurred over the past 150 years, we can see that if in the XIX-XX centuries, well-known entrepreneurs were owners of oil, metallurgy, railway and automotive industries, in 2000-2021, well-known entrepreneurs earn by selling information, communications, gadgets and computer entertainment. Over the last twenty years, the information technology industry has become the driving force behind the competitiveness of the world economy. The development of information technology has changed the ways and methods of management, which has led to a rethinking of approaches to management, knowledge acquisition, innovation, the creation of new business models of enterprises and more. With the development of information technology, startup companies are developing intensively, which are flexible to the needs of the market and offer specific solutions for their target audience. At this stage of business development there is a significant rise in the development of Ukrainian startups, which are developing quite rapidly and have many users. However, the low interest of the state in modern innovative projects forces young companies to cooperate with foreign investors who help to implement projects and become competitive. That is why it is necessary to promote the effective functioning of startups in Ukraine, to create mechanisms to increase the effectiveness of their activities in the domestic market and to recognize the importance of innovative technologies for the successful development of Ukrainian enterprises. The article examines current issues of development of startups in the global market as a form of entrepreneurial activity. The essence of the concept of "startup" is defined, the

theoretical basis of development of startups is outlined. It is noted that the processes of strata formation are studied within the theory of management, theory of organizations and entrepreneurship. The characteristics and stages of transformation of old people into a competitive enterprise based on the concept of life cycle are generalized. Peculiarities of development of startups in practice and examples of Ukrainian and foreign startups that have received international recognition are given.

Ключові слова: підприємництво; підприємець; стартап; традиційний бізнес.

Key words: entrepreneurship; entrepreneur; startup; traditional business.

Постановка проблеми. Актуальною темою для дослідження є стан та тенденції розвитку стартапів в Україні. Важливим аспектом є визначення сутності категорії «стартап» та порівняння авторського визначення з попередніми визначеннями вчених та економістів. З огляду на поглиблення трансформаційних процесів і загальну кризову ситуацію в національній економіці, все ж залишається актуальним розвиток наукових інновацій та ІТ-проектів. Українська екосистема стартапа за оцінками, в найближчі кілька років покаже стрімке зростання. Це можна пояснити зростаючою популярністю стартап-індустрії, зокрема в ІТ-секторі, необхідністю зміни парадигми економічного розвитку країни в бік переходу на нові технологічні уклади, збільшенням зусиль спрямованих на забезпечення припливу іноземного капіталу, а також активацією участі українських стартапів в міжнародних спеціалізованих заходах. Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Поряд із тим у працях зазначених авторів увага акцентується переважно на формуванні стартапів та чинниках, що цьому сприяють чи перешкоджають; характеристики етапів розвитку стартапів. При цьому недостатньо висвітленими залишаються питання щодо джерел, напрямів та структури фінансування українських стартапів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми та шляхи розвитку стартапів описані та досліджені багатьма українськими та закордонними вченими-економістами, зокрема : фундаментальний курс по організації стартапів розробив Стів Бланк [1], про те, як почати свій стартап-бізнес пишуть Андрій Парабеллум та Артем Пугачев [2], стартапи як форму підприємницької діяльності досліджують А. О. Касич та А.М. Джура [3], особливості теорії та практики управління стартапами в Україні розглядає Колесник В.І. [4], сучасні теоретичні підходи до менеджменту стартапів, висвітлений світовий та вітчизняний досвід розроблення стартап проектів вивчають О. А. Гавриш, В. В. Дергачова, М. О. Кравченко [5] та багато інших

Формулювання цілей статті. Основним завданням даної наукової роботи є визначення нагального стану та можливих напрямків розвитку стартапів в Україні. Необхідно проаналізувати науково-прикладні аспекти управління стартапами в Україні: уточнити визначення стартапу та його ознаки; систематизувати коло проблем теорії та практики управління стартапами, окреслити перспективи розвитку стартапів в Україні та актуальність професіоналізації управління ними.

Опис основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Сьогодні широко використовується категорія «стартап», яка означає сучасний тренд, про який ще 15 років тому нічого й не чули. Наведемо цитату з Вікіпедії, яка висвітлює сутність поняття стартап: Старта́п (англ. *startup*), стартап-компанія — нещодавно створена компанія (можливо, ще не зареєстрована офіційно, але планує стати офіційною), що буде свій бізнес на основі інновацій або інноваційних технологій, не вийшла на ринок або почала на нього виходити і що володіє обмеженими ресурсами. Часто стартап-компанії називають «гаражними».

Особливо часто термін «стартап» застосовується відносно інтернет-компаній та інших фірм, що працюють в сфері ІТ, проте, це поняття розповсюджується і на інші сфери діяльності. [6]

Хайтек-стартапами називають нові проекти в галузях високих технологій . Переважне поширення термін «стартап» отримав в сфері інформаційних технологій та інтернет-проектів, що хоча його можна застосовувати до всіх сфер діяльності людини.

Стів Бланк визначає стартап як «тимчасову структуру ,яка займається пошуками масштабованої, відтворюваної, рентабельної бізнес-моделі» [1,с.20].

А.О. Касич пише, що «Стартап — це процес для реалізації абсолютно молодого проекту за короткий термін з мінімальними капіталовкладеннями.» [2,с.26].

Стартап являє собою нову, нещодавно створену компанію, що буде свій бізнес на основі інновацій або інноваційних технологій, володіє обмеженою кількістю ресурсів (як людських, так і фінансових) і планує виходити на ринок. Упроваджені нею інноваційні технології можуть бути глобальними (тобто дана інновація буде інновацією для всього світу) або локальними (тобто дана технологія та ідея запозичені, але будуть інновацією у конкретному регіоні або країні) [7, с. 123].

Колесник В.І. [4] визначає наступні ознаки стартапу:

- носії бізнес-ідеї (стартапери) не завжди є (будуть) керівниками реально працюючого підприємства;
- носії бізнес-ідеї зазвичай шукають інвестора (покупця бізнесу) для практичної реалізації своєї ідеї;
- інвестування в стартап пов'язане з суттєвим ризиком, тому часто виникає потреба співпраці команди стартапу з венчурними інституціями економіки;
- бізнес-модель, яка трансформуватиме ідею в реально працюючий бізнес, повинна мати схильність до масштабування – це необхідна умова ліквідності стартапу як товару на ринку, один з найперших інтересів потенційного покупця стартапу;
- мета стартапу в класичному її варіанті – продаж бізнесу (працюючої бізнес-моделі);
- зазвичай над стартапом працює міжфункціональна команда в умовах невизначеності.

Вищенаведений перелік ознак не є вичерпним, але таким, що дозволяє однозначно трактувати самі ознаки і таким, що ігнорує популярні та водночас абстрактні характеристики.

Ми вважаємо, що доцільним було би наступне визначення категорії «стартап» - це новий тип підприємницької діяльності, що базується на інноваційних технологіях та бере за основу мінімізацію капітальних вкладень при його започаткуванні.

Щороку в Україні зростає кількість інноваційних ідей та прогресивних людей, які готові втілювати ці ідеї. Сервіс Startup Ranking на основі аналізу кількості стартапів країн світу, розробив рейтинг, в якому Україна у 2020 році посіла 201 місце (205 стартапів), випередивши Литву і Естонію. Перше місце в рейтингу займає США – 45 004 стартапів, друге місце у Індії – 5203 стартапів і третє у Великобританії з 4702 стартапами. [8].

Український фонд стартапів за підсумками 20-го Pitch Day назвав п'ять проєктів, які отримають гранти в \$25 000. Про це йдеться в заяві фонду.

Всього на держфінансування претендувало 11 стартапів на pre-seed стадії. Переможцями пітчінг стали:

- OSBB Online — комплексне рішення для управління багатоквартирними будинками і комфортного життя їх жителів;
- ComeBack Mobility — розумні сенсори для милиць, які контролюють навантаження після захворювань і пошкоджень нижніх кінцівок;
- obimu — сервіс і додаток для невербальної комунікації;
- LineBar — багатофункціональна технологія будівельної 3D друку, яка дозволяє будувати елементи будівель відразу з декількох матеріалів і безпосередньо на будівельному майданчику;
- MindSelf — мобільний інструмент психологічної самопомоги, який дозволяє розвивати стресостійкість, підвищувати рівень ментального здоров'я та уваги. [9]

Запорукою ефективності створення та розвитку стартапу є сприятлива економічна та інформаційна платформа, а саме доступ до фінансів і знань. При порівнянні зі світовими лідерами українські екосистеми стартапів знаходяться на етапах зародження за обсягами інвестицій, можливостями виходу на світовий ринок та досвідом реалізації стартапів. Для створення ефективної екосистеми підтримки стартапів потрібно інтенсивно працювати тривалий термін. Україна на сьогодні володіє лише високоефективними кадрами, які знаходяться у пошуках роботи в іноземних компаніях, або виїжджають з країни. Велика кількість приватних підприємців, університетів та організацій намагаються сформувати елементи екосистеми, проте для успішної діяльності існує нагальна потреба формувати державний мікроклімат із розвитку підприємництва та залучення інвестицій.

Кожен стартап має свій індивідуальний шлях розвитку, і неможливо задати для кожного з них одну-єдину програму, за якою він буде розвиватися. Основне завдання розподілу стартапу на етапи полягає у тому, щоб мати уявлення про те, що собою представляє стартап, і показати, який шлях розвитку він може проходити. На рис. 1 представлено як стартап проходить усі стадії свого розвитку, виходячи зі стану збитковості у стан прибутковості і подальше залучення нових інвесторів. Оскільки другий підхід є найбільш розповсюдженим, розглянемо його детальніше. Як правило, він зображується у вигляді схеми (рис. 1).

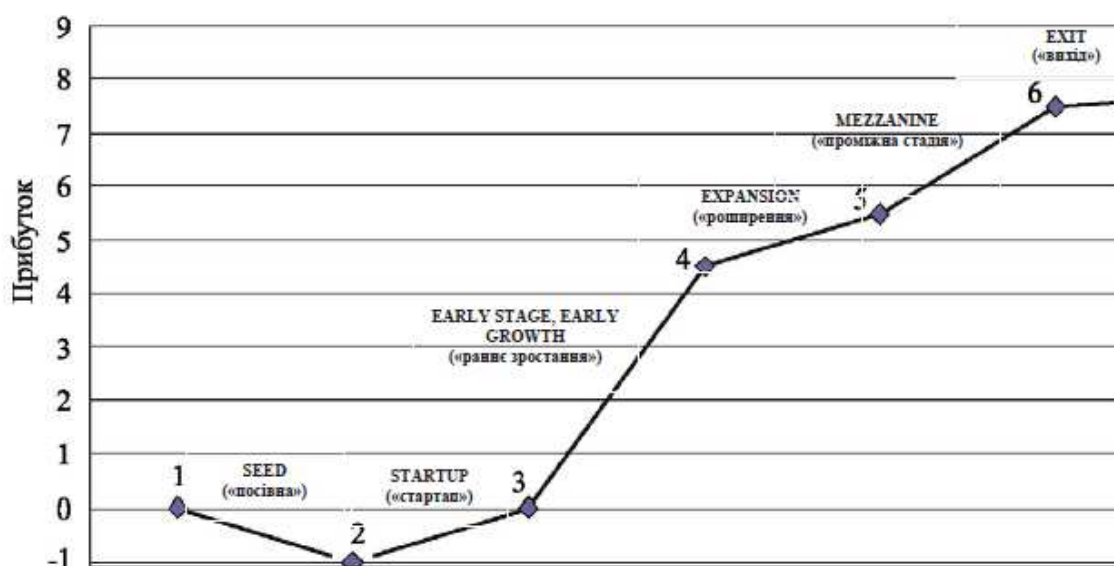

Рис. 1. Цикл розвитку стартапу

Зазвичай розвиток стартапа ділять на 5 стадій:

- Посівна стадія (формування стартового капіталу після написання проекту на папері).
- Стадія запуску (компанія оголосила про свій вихід на ринок і ще не має будь-якої історії).
- Стадія зростання (активне зростання компанії після виходу на ринок).
- Стадія розширення (основні цілі компанії на даному етапі - розширення бізнесу, збільшення обсягів продажу, ринкової частки, обсягів виробництва, офісних площ і т.п.).
- Стадія «виходу» (вихід з компанії засновника / співзасновника / інвестора, що супроводжується продажем пакету акцій, якими він володіє).

Іноді, можна зустріти і розширену версію стадій розвитку стартапів, але по суті вона відрізняється лише проміжними стадіями між наведеними вище. За статистикою в 91% випадків стартап-проекти так і не реалізуються на посівній стадії або стадії запуску внаслідок низького рівня ділової підготовки команди і слабого менеджменту, і лише в 9% – через помилки в НДДКР (R & D – research and development). На розвиток стартапу впливає велика кількість факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Тому розробникам стартапів необхідно на початкових стадіях визначати фактори позитивного та негативного впливу на проект, підсилювати позитивні та намагатись нівелювати вплив негативних факторів, щоб процес розвитку стартапу був максимально ефективним та результативним.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

В умовах економічної трансформації економіки і підприємництва відбувається швидке піднесення у розвитку українських стартапів, які досить прискорено розвиваються і мають велику кількість користувачів. Проте відсутність зацікавленості держави в сучасних інноваційних проектах призводить до співробітництва молодих компаній із закордонними інвесторами, які допомагають втілити проекти в життя та підвищити їх конкурентоспроможність.

Головною перешкодою для розвитку стартапів в Україні – є відсутність замовників, які б створили попит на кінцевий продукт. Тому створення стартапів в Україні спрямоване на клієнтів з інших ринків (США, країн Європи, Азії і т.п.), це полегшує залучення інвестиції та доведення своїх ідей до серійного продукту, послуги чи ІРО.

Розвиток стартапів в Україні потребує зваженої та ефективної державної підтримки малого підприємництва в інноваційній сфері та в галузі венчурного інвестування за такими напрямками:

1. створення страхування інвестицій та системи гарантій;
2. створення державного реєстру структур, які працюють у сфері венчурного інвестування;
3. забезпечення гарантій прав компаній на інтелектуальну власність;
4. формування механізму порядку утворення та використання коштів венчурного фонду;
5. створення актуальної нормативно-правової бази, яка б регулювала правові відносини у сфері інвестування в інновації;
6. пошук процедури допуску на український ринок іноземного капіталу.

Тема виникнення, становлення та розвитку стартапів є актуальною та потребує постійного дослідження. В подальших наукових роботах буде вивчено джерела фінансування стартапів, іноземний досвід та можливість його застосування в українських реаліях.

Список використаних джерел.

1. Бланк С. Стартап: Настольная книга основателя [Текст] / Стив Бланк, Боб Дорф; Пер. с англ. — М.: Альпина Паблшер, 2013.- 616 с.
2. Андрей Парабеллум, Артем Пугачев. Стартап. Как начать и раскрутить свой стартап-бизнес. 2009. – электронный документ – режим доступа - <http://www.infobusiness2.ru>.
3. А. О. Касич, А.М. Джура, СТАРТАПИ ЯК ФОРМА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОНЯТТЯ, ЗНАЧЕННЯ, ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД . Інвестиції: практика та досвід № 2/2019 – с. 24-31.
4. Колесник В.І. УПРАВЛІННЯ СТАРТАПАМИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ. // ЕКОНОМІКА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ Том 9, Випуск 4/2017.- с. 57-61.
5. Менеджмент стартап проєктів [Текст] : підручник для студентів технічних спеціальностей другого (магістерського) рівня вищої освіти / О. А. Гавриш, В. В. Дергачова, М. О. Кравченко та ін.; Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2019. -337 с.
6. Вільна енциклопедія Вікіпедія – електронний ресурс –режим доступу - <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%BF>.
7. Чазов Є. Стартап як нова форма ведення бізнесу. Наукові праці Національного університету харчових технологій. 2013. № 52. С. 122-128.
8. Startup Ranking. Countries Ranking [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.startupranking.com/countries>.
9. Новини бізнесу [Електронний ресурс], - режим доступу - <https://nv.ua/ukr/biz/tech/ukrajinskiy-fond-startapiv-vibrav-proyeksi-yaki-otrimayut-125-tis-dolariv-grantu-novini-ukrajini-50137529.html>.

References.

1. Blanc, S. (2013), *Startup: Nastolnaia knyha osnovatelia* [Startup: The founder's desktop book], Alpyna Pablysher, Moscow, Russia.
2. Parabellum, A. and Puhachev, A. (2009), “Startup. How to start and promote your startup business”, available at: <http://www.infobusiness2.ru>. (Accessed 27.03. 2021).
3. Kasych, A. O. and Dzhura, A.M. (2019), “Startup as a form of entrepreneurial activity: concept, significance, foreign experience”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol.2, pp. 24-31.
4. Kolesnyk, V.I. (2017), “Startup management in Ukraine: problems and prospects”, *Ekonomika kharchovoyi promyslovosti*, vol.9, pp.57-61.
5. Havrysh, O. A. Derhachova, V. V. and Kravchenko, M. O. (2019) *Menedzhment startap proektiv* [Management of startup projects], Vydavnytstvo «Politekhnik», Kyiv, Ukraine.
6. Free encyclopedia Wikipedia (2021), available at: <https://uk.wikipedia.org> (Accessed 27.03. 2021).
7. Chazov YE. (2013) “Startup as a new form of doing business”. *Naukovi pratsi Natsional'noho universytetu kharchovykh tekhnolohiy..* vol. 52. pp. 122-128.
8. Startup Ranking (2021), “Countries Ranking”, available at: <http://www.startupranking.com/countries>. (Accessed 27.03. 2021).
9. Business news (2021), “The Ukrainian Foundation of Startups named the first winners of pitching in 2021”, available at: <https://nv.ua/ukr/biz/tech/ukrajinskiy-fond-startapiv-vibrav-proyeksi-yaki-otrimayut-125-tis-dolariv-grantu-novini-ukrajini-50137529.html> (Accessed 27.03. 2021).

Стаття надійшла до редакції 28.03.2021 р.